

DENG XIAOPING BEGRAVEN

SUBTIEL PROTEST OP TIANANMEN PLEIN

ZOP, 26 februari 1997

Vandaag werd in Peking de begrafenisceremonie voor Deng Xiaoping gehouden in de grote hal van het Volk. Er waren zo'n 10.000 genodigden en de ceremonie werd live op alle acht netten van China's centrale tv uitgezonden. Staatspresident Jiang Zemin hield een uur durende grafrede, waarin hij Deng prees als een groot Marxist, een groot proletarier, politicus en communistisch strijder, die verantwoordelijk was voor China's huidige economische successen. Jiang beloofde vast te houden aan Deng's politiek van Hervormingen en Open Deur. Maar veel mensen voelden zich buitengesloten van de officiële herdenkingen.

(Door Jan van der Made)

BEIJING (ZOP)"Ik mis hem zo. Daarom ben ik gekomen. We waren zo arm. Deng heeft ons geld gegeven". Een vrouw met wit haar staat voor de Grote Hal van het Volk te kijken hoe de grafkransen en de geel-zwarte linten over de trappen naar beneden worden gedragen en in verhuishagel worden gelegd. De officiële rouwceremonie is afgelopen. Ze huilt zacht.

Maar de meeste mensen die voor de Grote Hal van het Volk staan verwachten dat er iets gebeurt, en na niet al te lange tijd ontstaat er commotie.

Een jongeman met een vaal bruin jasje en een rood gezicht heeft Deng's portret uit het Volksdagblad van afgelopen donderdag geknipt, en met de woorden "Gerespecteerde Kameraad Deng Xiaoping is Onsterfelijk" op een stuk karton geplakt dat hij heeft ingelijst. Hij houdt het plakkaat op zijn borst, en loopt langzaam in de richting van het Monument der Martelaren in het midden van het Tiananmen Plein. Ogenblikkelijk wordt hij omringd door een menigte nieuwsgierigen die om hem heen krioelt. Politie, in groten getale aanwezig, doet aanvankelijk niets, maar vragen hem later weg te gaan. Er wordt geen geweld gebruikt, en de menigte lost zich op.

WIT LAKEN

Maar op een ander deel van het plein ontstaat er een nieuwe samenschooling, ditmaal een man die een poster van Deng heeft uitgerold. Agenten verzoeken ook hem weg te gaan. Deze mini-incidenten volgen zich in een steeds sneller tempo op en maakt de politie nerveus. "Verspreid je, er is niets te zien hier. Dit is gewoon het Tiananmenplein", schreeuwt een agent, als iemand twee witte, papieren bloemen op de trappen legt die naar het monument leiden. "Gewoon? Dit is ons Tiananmenplein" antwoordt iemand ruzieachtig.

Maar de aandacht wordt snel afgeleid door weer een nieuw incident: een meisje heeft zich gehuld in een wit laken en een witte band om haar hoofd geknoopt. (Wit is een teken van rouw in China). Zwijgend en star voor zich uitstarend loopt ze langzaam rond het Monument, terwijl een steeds grotere groep nieuwsgierigen en journalisten zich rond haar verzamelen. Het wordt de politie teveel, en ze wordt in een minibus geduwd en weggereden van het plein. "Deng Xiaoping ligt net aan de andere kant en jullie moeten nu al rellen schoppen!" blaft een agent.

MASSADEMONSTRATIES

Een oude vrouw draagt een witte papieren bloem, tranen stromen over haar wangen. Een andere valt huilend op de grond. "Deng Xiaoping is dood", snikt ze. "Hoe moeten we nu verder leven?" Ze wordt door twee veiligheidsmensen op de benen geholpen en afgevoerd van het plein. Maar de meeste mensen met posters en witte bloemen worden alleen toegesproken en met zachte hand verzocht te vertrekken. De politie heeft kennelijk het bevel gekregen dat er geen bloed mocht vloeien op het plein.

Het zijn klassieke uitingen van volksrouw die zich afspelen op het Tiananmenplein. In het verleden heeft dit geleid tot massale demonstraties en kritiek op de regering; toen in 1976 de toenmalige premier Zhou Enlai overleed werd het Monument der Martelaren bedolven onder grafkransen, bloemen en velletjes papier met gedichten. Maar die gedichten richtten zich uiteindelijk tegen de vrouw van Mao Zedong en haar ultra-linkse politiek. In 1989, na de dood van de voormalige partijsecretaris Hu Haobang gebeurde hetzelfde; toen ontaardde de rouw in de enorme volksbeweging die uiteindelijk door het Volksbevrijdingsleger werd neergeslagen.

De huidige leiders willen een nieuwe serie van massademonstraties ten gevolge van zo'n politieke begrafenis voorkomen. Gedurende de rouwceremonie werd tijdelijk de staat van beleg afgekondigd op het Tiananmenplein; om acht uur, twee uur voor het begin, werd iedereen verzocht weg te gaan. Vier uur later, toen alle genodigden weg waren, werd het plein opnieuw geopend. Maar velen waren niet zo tevreden over de gang van zaken. "Gisteren werden een hoop mensen door hun werkeenheden gestuurd om Deng's grafwagen voorbij te zien rijden, op weg naar begraafplaats Babaoshan, waar het lichaam gecremeerd zou worden", zegt een student die met een paar vrienden op het plein rondhangt. "Dat was niet genoeg. Een hoop mensen hoorden pas op het avondnieuws dat Deng was gecremeerd".

VERDRIET

Gisterenavond gaf China's zeven uur journaal een gedetailleerd beeld van de taferelen die zich rond Deng's begrafenis hadden afgespeeld. Deng's lichaam was opgebaard in het Militair Ziekenhuis nummer 301 waar zijn ogen verwijderd waren; Deng had zijn hoornvliezen ter beschikking van de wetenschap gesteld. Volgens persburo Xinhua "zag Deng er vredig uit". Het was de eerste keer dat het Chinese volk een blik op haar leider kon werpen zins hij in 1994, tijdens Chinees nieuwjaar voor het laatst in het openbaar verscheen.

Genadeloos toonde China's televisie daarna Deng's rouwende familie. Zijn vrouw Zhou Lin, zijn drie dochters, Deng Nan, Deng Rong en Deng Lin en zijn zoons, Deng Zhifang en de gehandicapte Deng Pufang, met van verdriet verwrongen gezichten. "Je bent niet dood" riep een van zijn dochters, Deng Rong.

BLOEDBAD

China's staatsmedia lijken al dit verdriet te gebruiken om een gevoel van nationale eenheid op te wekken. Na Deng's crematie werd opnieuw een lange serie interviews getoond van huilende mensen, die verklaarden veel aan Deng te danken te hebben. Een uitspraak van Deng, waarin hij zegt dat hij op 1 juli Hongkong wil bezoeken op de dag nadat het is overgedragen aan China, wordt eindeloos, met echo-effecten herhaald. "Hij wilde gaan kijken", licht een bedroefde stem toe. "Maar nu kan dat niet meer ...".

Ondanks de rouw herinneren velen in Beijing zich het bloedbad in 1989, waarvoor Deng de eindverantwoordelijkheid opeiste. "Indien het Tiananmen bloedbad van 1989 niet ter discussie wordt gesteld (officieel heet de volksbeweging van 1989 een "antirevolutionaire opstand") zal de huidige leider het geen twee jaar uithouden", stond er op een briefje te lezen dat een buitenlander vanochtend op het Tiananmenplein in de hand kreeg gedrukt. Iemand had van de soepele politiecontrole gebruik gemaakt om de rouw als excuus te gebruiken voor kritiek op de regering. Daarmee lijken de huidige leiders voor een onmogelijke situatie geplaatst te worden. Volgens een westerse diplomaat "kan geen van hen de moed opbrengen om een tweede bloedbad aan te richten", en die wetenschap kan "het volk aanzetten tot protestacties, die uiteindelijk chaos kunnen veroorzaken". Staatspresident Jiang Zemin gaat een onzekere tijd tegemoet.

KADER

Vlak na Deng's dood beginnen zich de eerste scheurtjes binnen een zorgvuldig opgehouden eenheid binnen het politieke leiderschap te vertonen. Staatspresident Jiang Zemin, gedoodverfd als "de kern van de derde generatie leiders" is nu formeel China's sterke man.

Afgelopen week drukte het tijdschrift *Zhongliu* een aanval af op een boek getiteld *Gen Dangshuji de Liaotan (Gesprekken met de Partijsecretaris)*. Dit boek, waarin de huidige president en partijsecretaris Jiang Zemin in een positief daglicht wordt gesteld, zou "onvoldoende aandacht besteden aan het ferm vasthouden aan het socialisme".

Het artikel in *Zhongliu* vormt de eerste onverbloemde aanval op China's troonopvolger en het nummer werd een dag na verschijning al uit de roulatie genomen. Volgens zegslieden binnen de redactie was het blad nog niet verschenen "in verband met (Chinees) nieuwjaar (dat op 7 februari viel).

Waarnemers menen dat het hier echter gaat om censuur die moet voorkomen dat Jiang Zeming in een kwaad daglicht wordt gesteld. Als inspirator voor het tijdschrift, dat zich een voorstander van een harde, communistische lijn toont, wordt Deng Liqun genoemd, een voormalig *gostwriter* van Deng Xiaoping (geen familie), die zich in de loop van de jaren tachtig herhaaldelijk tegen de patriarch heeft gekeerd.

Hierom heeft ook de familie van Deng geweigerd om hem op te nemen in het 459 leden tellende begrafeniscomite, waarmee Deng Liqun zwaar gezichtsverlies is toegebracht.

Jiang Zemin zelf heeft al kritiek ontlokt door zijn opmerkingen tegen president Nazerbayev van Kazakhstan afgelopen vrijdag dat hij de "zaken van China nog beter zal behartigen, en nog grotere verdiensten zal leveren voor de ontwikkeling en vooruitgang". Door waarnemers werd dit uitgelegd als een scherpe kritiek op Deng Xiaoping.